

Latinets uttal

Uttalet av latinet har växlat under olika tider och i olika delar av Europa. Det har dock varit möjligt att klarlägga hur de vanligaste ljuden uttalades under olika epoker i Europas historia bl.a. genom uppgifter i uttalsfrågor hos antika författare och grammatiker. Viktiga slutsatser har också kunnat dras från dels de romanska språkens fonetiska struktur, dels lånorden i tyskan.

Här några regler för uttal av latinsk text från antiken:

c	[k]	<i>coróna, civilis</i>
g	[g]	<i>gradus, genus</i>
ae	[aj]	<i>Caesar</i> (kajsar)*
oe	[oj]	<i>foedus</i> (fojdus)
o	[o: el. o] = sv. å	<i>mos</i> (må's)
u	[u: el. u] = sv. o	<i>mus</i> (mos)
g framför n	[ng]	<i>magnus</i> (mangnos)
i i början av ord före vokal	[j]	<i>Iúpiter</i>
inuti ord mellan vokaler	[j]	<i>maior</i> (májår)
qu	[kv el. kw]	<i>quartus</i>
u efter -ng-	[v el. w]	<i>lingua</i>
ibland efter s-	[v el. w]	<i>suavis</i>

*Att det heter *Kaiser* på tyska visar att ordet Kaiser inlånades i tyskan mycket tidigt när uttalet på latin ännu var 'kaisar'.

Anmärkning: Latinets vokaler kan vara antingen långa eller korta. I ordböcker betecknas lång vokal med ett rakt streck över vokalen, kort vokal mestadels med en båge.

Latinets uttal förändrades i vissa avseenden under senantiken och medeltiden. *Antikens uttal* bör i vår tid användas, om texten tillkommit under antiken (grov gräns före 400 e. Kr.) eller avser att skildra förhållanden under antiken.

Det *sentida uttalet*, även kallat *humanistuttalet*, används när det gäller texter, som tillkommit eller huvudsakligen använts under tiden därefter. Det är det vanliga i medicinska, juridiska och biologiska sammanhang och i lånord. Det bör också användas, då man i en svenskspråkig text möter t.ex. namnet *Caesar*.

Några regler för uttal av latinsk text från senare tid anges i det följande:

c (före e, i, y, ae, oe)	[s]	<i>civilis</i> , jfr <i>civil</i>
g (före e, i, y, ae, oe)	[j]	<i>genus</i>
ae	[e:]	<i>Caesar</i> (sesar)
oe	[e:]	<i>foedus</i> (fedus)
cc (före e, i, y, ae, oe)	[ks]	jfr <i>acceptera</i>
sc (före e, i, y, ae, oe)	[s]	jfr <i>scen, convalescens</i>

Lyssna gärna på en inspelning med humanistuttal, t.ex. *Carmina Burana* (bl.a. sången *In taberna quando sumus*)!